Christendom

Tekst: Marleen Stelling
Beeld: Hollandse Hoogte

‘Pastor hoort niet in de slaapkamer’

Nuancering, oog voor het verhaal van het individu en voor de complexiteit van zaken vormen de handelsmerken van bisschop Gerard de Korte. En zin voor de traditie. Het legt hem geen windeieren. Eind juni werd hij benoemd tot Theoloog des Vaderlands.

De organisatie van de *Nacht van de Theologie* had zich in een onlinebiografie al lovend geuit over Gerard de Korte. Een geliefd kerkvader, zo stond er, met een pastoraal hart en open instelling. Ik ontmoet hem op een warme zomerdag in het bisschopshuis in Groningen. De ontvangst is hoffelijk. De bisschop verschijnt in zwarte broek en overhemd met boord en geeft aan liever in de bibliotheek te zitten. “Dat is gezelliger.”
De rooms-katholieke kerk heeft voor menigeen afgedaan, haar publieke imago is niet al te best. De kerk zou bekrompen zijn, niet meer van deze tijd – om nog maar te zwijgen van schandalen rondom seksueel misbruik. De Korte lijkt wat enthousiasme en toewijding betreft niet geremd te worden door de negatieve beeldvorming. Met liefde voor de katholieke traditie, maar ook voor de oecumene en voor individuele verhalen en met een scherp oog voor maatschappelijke ontwikkelingen treedt hij op als geestelijk leider van de noordelijke provincies.

Transgender
De goede inborst van de bisschop ten spijt, het negatieve beeld van diens kerk blijft in de landelijke pers haar bevestiging vinden. Zo haalde kardinaal Wim Eijk onlangs nog de media met berichten over een parochiaan die zich na haar transformatie van man naar vrouw ernstig tekort gedaan voelde. De Drontense Rhianna Grolike, penningmeester van de Norbertusparochie in Flevoland, zou ontslag als parochiebestuurder boven het hoofd hangen. Simpelweg omdat ze transgender is.
De Korte wil zich niet in deze discussie mengen. “Verschillen van inzicht moeten bisschoppen intern met elkaar bespreken”, voegt hij toe. Toch schuwde hij eerder de discussie met aartsbisschop Eijk in de media niet. Zo publiceerde hij in januari de brief *De jaren van de waarheid*, waarin hij onder meer spreekt over het in stand houden van kleine katholieke geloofsgemeenschappen. De kerk moet zo dicht mogelijk bij de mensen blijven, vindt de bisschop. Als het noodzakelijk is, kunnen parochianen wat hem betreft ook in andere gebouwen dan een katholiek kerkgebouw samenkomen, bijvoorbeeld in een schoolgebouw of protestantse kerk. Kardinaal Eijk kiest voor een ander model en meent dat gelovigen zouden moeten samenkomen in grotere eenheden. “De kardinaal centraliseert gelovigen en ik vind dat niet verstandig”, zei De Korte toen in dagblad *Trouw*.
De Korte wil openheid, met oog voor de samenleving, bisschop zijn. Dat blijkt ook tijdens mijn gesprek met hem. Op het thema ‘transgender zijn’ komt hij uit zichzelf terug. Dat wil zeggen: het is voor hem geen onderwerp om overheen te praten.
“Waar de oorsprong van het probleem zit, weet ik niet”, zegt hij peinzend over het gevoel ‘in een verkeerd lichaam te zijn geboren’. “Een christelijke geloofsgemeenschap moet mensen met deze gevoelens in ieder geval niet wegstoten, maar nabij zijn. Kwetsen moeten we voorkomen. De mensen om wie het gaat, leggen vaak een enorme weg af. Van bewustwording van de situatie, tot de transformatie ondergaan en met het nieuwe lichaam naar buiten treden. Je moet een sterk karakter hebben om daarna opnieuw een sociaal leven op te bouwen.”

Woonkamer
Zijn omgang met dit onderwerp is kenmerkend voor de manier waarop De Korte hete hangijzers binnen de katholieke kerk bespreekt. Knopen doorhakken doet hij niet en met opvallend progressieve denkbeelden komt hij niet op de proppen. De noordelijke bisschop maakt voortdurend nuanceringen en heeft bewust oog voor de complexiteit van zaken. Dat maakt zijn standpunten niet zwart-wit.
Dat geldt ook voor het thema homoseksualiteit. De Korte noemt een voorbeeld uit de praktijk. Enige jaren geleden begeleidde hij een orthodox katholieke man met een homoseksuele geaardheid. De man had zich voorgenomen om celibatair te leven, maar werd daar

→

eenzaam en doodongelukkig van. “Hij vond toen een vriend en was gelukkig”, zegt de bisschop. De relatie zou ‘binnen de grenzen van de katholieke moraal’ gestalte krijgen. Iedere intieme relatie heeft meerdere aspecten, vindt De Korte – kameraadschap, een klankbord voor elkaar zijn, bijvoorbeeld. “Als twee mensen van hetzelfde geslacht dat bij elkaar vinden, kan de kerk daar niet tegen zijn.” Heikel punt binnen de kerkelijke discussie blijft natuurlijk het seksuele aspect van de relatie. Al tijdens mijn vraag daarover onderbreekt De Korte mij. “Dat wil ik helemaal niet weten”, reageert hij. “Ik neem graag de woorden van een Duitse kerkleider over: De pastor moet in de woonkamer en uit de slaapkamer blijven.”
Toch blijft De Korte vasthouden aan ankerpunten van de katholieke traditie. Het huwelijk is iets voor man en vrouw. De doorvoering van het burgerlijk huwelijk voor mensen van hetzelfde geslacht is volgens hem ‘wel heel snel gegaan’. Vanuit zijn perspectief als historicus onderbouwt hij dat. Denkers binnen het christendom, maar ook denkers uit andere grote godsdiensten en levensbeschouwingen, zoals de Chinese filosoof Confucius, verbinden het krijgen van kinderen aan het huwelijk. Dit gegeven noemt De Korte ter verdediging van de traditionele katholieke visie op het huwelijk.
Ook onder een traditie als het celibaat lijkt De Korte niet te lijden. Integendeel. “Celibatair leven, dus zonder intieme relatie, is een geschenk van God. Het is een gave.” Een uitspraak die hij, genuanceerd als hij is, aanvult met een kanttekening. “Maar het christelijk celibaat is alleen gelukkig te leven vanuit een sterke band met God én een sociaal netwerk van familie en vrienden.” Iets om voor te waken, vindt de extraverte bisschop, die zelf aangeeft bij het gezin van zijn zus geborgenheid te vinden.

Koninkrijk

De bisschop praat veel en snel. Zeker als we theologische leerstellingen bespreken. De Korte toont zich een belezen godgeleerde. Wanneer we de goddelijke triniteit bespreken, komt de Tilburgse theoloog Herwi Rikhof voorbij, de professor bij wie De Korte in 1994 promoveerde. En wanneer we de grote vragen naar zin, lijden en dood aansnijden, noemt De Korte de hervormde theoloog Berkhof. “Dat Koninkrijk, wordt dat nog wat?”, vraag ik hem grijnzend, nu we toch bezig zijn. De bisschop vangt met een mijn hint naar een zin uit *Nader tot U* van schrijver Gerard Reve op. Hij lacht. Met een dergelijke intellectuele bagage de stap naar de praktijk te maken lukt lang niet iedere geestelijk leider, laat staan iedere theoloog. De academische theologie lijkt de afgelopen decennia in Nederland vooral gericht te zijn op taalkunde, details. Proefschriften doen veelal abstract aan; wetenschappers hebben moeite met het zetten van de stap naar de samenleving. Waar dertig, veertig jaar geleden theologen als Edward Schillebeeckx en Harry Kuitert nog voor die periode baanbrekende inzichten lanceerden, blijven theologische opleidingen in deze tijd krimpen, soms met sluiting tot gevolg.
Jammer, vindt De Korte, die het belang van religiewetenschappers onderstreept, maar ‘vanuit geloof over het geloof nadenken’ ook zeer belangrijk acht. “De klassieke theologie heeft ook een visie op de manier waarop we samen een goede en rechtvaardige samenleving tot stand brengen.”
Bisschop De Korte, die in 1994 promoveerde op de betekenis van Gods verzoening binnen het pastoraat, draait zijn hand niet om voor de alledaagse praktijk. Schijnbaar moeiteloos maakt hij de sprong naar de praktijk. Dat liet hij ook al eerder zien in de media, bijvoorbeeld als lid van het ‘theologisch elftal’ van dagblad *Trouw* bijvoorbeeld. In die functie toonde hij begrip voor het boerkaverbod, want ‘met iemand die een zonnebril draagt, vind ik het ook lastig communiceren’.
In ons gesprek gebeurt hetzelfde. Bespreken we het celibaat en seksuele vrijheid, dan begint De Korte over ‘seksuele slordigheid’ van studenten en het RTL 5-programma *Zon, seks en je ouders in shock* waarin jongeren tijdens wilde vakanties door hun ouders bespioneerd worden. De Korte toont zich praktijkge-

> ***‘De inhoud van het geloof is helder, maar vraagt altijd om een hartelijke houding’***

Paspoort

Gerard de Korte (Vianen, 1955) is r.-k. bisschop van het bisdom Groningen-Leeuwarden. Zijn diocees omvat de drie noordelijke provincies en de Noordoostpolder.

- Studeerde geschiedenis en theologie in Utrecht; in 1987 tot priester gewijd.
- Promoveerde in 1994 op het proefschrift *Pastoraat van de verzoening.*
- Was van 2001 tot 2008 hulpbisschop van het aartsbisdom Utrecht, onder kardinaal Simonis.
- Volgde in 2008 Wim Eijk op als bisschop van Groningen, die in dat jaar aartsbisschop van Utrecht werd. Legde bij zijn installatie veel nadruk op het belang van de oecumene.
- Is lid van het ‘theologisch elftal’ van dagblad *Trouw*, schrijft essays voor *Friesch Dagblad* en heeft een column in *Nederlands Dagblad.*
- Sinds 20 juni 2015 een jaar lang Theoloog des Vaderlands.

richt en maatschappelijk op de hoogte. Zo nuanceert hij na een van mijn vragen meteen de tweedeling ‘kerk en wereld’. “Binnen de parochie ontmoet ik mensen met grote religieuze onzekerheid. Tegelijkertijd proef ik bij mensen buiten de kerk vaak een sterk religieus verlangen.”

Solidariteit

Wat zijn persoonlijke spiritualiteit betreft laat De Korte zich als theoloog en als gelovige bepalen door zijn geloof in ‘de drie-ene God’. “God heeft ons in Christus opgezocht en is met ons solidair tot in lijden en dood. De Geest verbindt ons zowel met God als met mensen onderling.” Dat inzicht is voor de bisschop allesbepalend. “In verbondenheid met God ga je dienstbaar leven.”

Al in het eerste contact werd mij duidelijk hoe dat in het leven van De Korte praktijk wordt. Hij toonde zich bij het maken van een afspraak ondanks zijn drukke agenda dienstbaar.

De zin van een mensenleven is volgens hem te vinden in zelfgave, jezelf geven. De bisschop benadrukt met deze uitspraak het relationele aspect van het geloof. Jezus is in deze het ultieme voorbeeld voor hem: “Hij gaf zichzelf aan het kruis en werd opgenomen door de Hemelse Vader.”

Paus Franciscus is wat betreft dit streven naar dienstbaarheid een groot inspirator voor De Korte. In een blog op de website van het noordelijke bisdom liet De Korte zich al enthousiast uit over de encycliek *Laudato Si* (‘Geprezen zijt Gij’) die de paus in juni verstuurde. Hierin beklemtoont de paus de verantwoordelijkheid voor ‘ons gemeenschappelijk huis’, de aarde. De zorg voor de aarde is een opdracht voor alle mensen onderstreept ook De Korte, die al jaren binnen de bisschoppenconferentie de portefeuille Kerk en Samenleving beheert. “Als je gelooft dat God de Schepper is van alle mensen, dan hebben zij een in God gefundeerde waardigheid. Dat inzicht onderstreept het belang van solidariteit. Samen streven naar leven in harmonie met elkaar en de natuur.”

De Korte draagt de oecumene een warm hart toe. Maar ook op interreligieus niveau moet er sprake blijven van een dialoog, vindt hij. De bisschop toont zich fel tegen syncretisme, de overtuiging dat religies uiteindelijk met elkaar kunnen versmelten en één worden. “Uiteindelijk komt steeds toch weer de waarheidsvraag in beeld”, zegt hij. “En dan blijft voor mij Christus en zijn evangelie leidend.”

Zijn titel als *Theoloog des Vaderlands* lijkt op inhoudelijk niveau eerder een bevestiging van wat reeds aanwezig was dan een nieuwe verantwoordelijkheid. De bisschop is in hart en nieren theoloog, kent de zorgen van het vaderland en is niet beschroomd zich daarover in de media uit te spreken. Hoe de bisschop het komende jaar in de praktijk het theologisch geweten, en dan vooral de katholieke moraal, een plek zal geven, moet nog blijken. “Wat ik in elk geval hoop, is het negatieve beeld van de kerk in Nederland te nuanceren. De inhoud van het christelijk geloof is helder, maar vraagt wat mij betreft altijd om een hartelijke houding. Alleen als het geloof in een open dialoog wordt aangereikt, kun je hopen dat mensen de rijkdom van het christendom opnieuw gaan ontdekken en waarderen.”

Annemiek Schrijver

90-kaderkop xxx

92-kaderbrood-vet xxxx
91-kaderbrood xxxxx
xxxxxxxxxx

Annemiek Schrijver is journalist en presentator bij KRO-NCRV.